

Odpowiedź Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 września 2024 roku.
Odpowiedź została udzielona w formie mailowej, której treść (bez zmian) została przeniesiona do poniższego dokumentu.

Szanowni Państwo,

W odpowiedzi na wniosek z 22 lipca 2024 r., o udostępnienie informacji publicznej, na podstawie art. 61 Konstytucji RP oraz art. 2 ust. 1 ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902), zwanej dalej „/u.d.i.p./”, dotyczącymi zamieszczonych w prasie informacji o wykorzystaniu przez ZUS sztucznej inteligencji, m.in. do wykrywania nieprawidłowości w wystawianych zwolnieniach lekarskich, poprzez przesłanie na wskazany adres skrzynki mailowej: fundacja@panoptykon.org <mailto:fundacja@panoptykon.org>, informacji w zakresie:

1) kodu źródłowego oraz algorytmu, w oparciu o który funkcjonuje opisany w wypowiedzi prasowej system;

2) umowy, na podstawie której ZUS dysponuje systemem. Jeśli udostępnienie umowy nie jest możliwe, prosimy o udostępnienie informacji na temat jej głównych postanowień, w szczególności stron umowy oraz ich wzajemnych zobowiązań;

3) specyfikacji warunków zamówienia, jeśli została ona przygotowana w ramach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w wyniku którego doszło do zawarcia umowy, o której mowa w pkt 2. Jeśli nie sporządzono specyfikacji warunków zamówienia, prosimy o udostępnienie innych informacji, które formułowały wymagania, jakie ma spełniać system;

4) informacji, czy system przewiduje środki nadzoru ze strony człowieka oraz środki techniczne ułatwiające interpretację wyników. Jeśli tak, to w jakim zakresie i na jakich zasadach?

5) instrukcji obsługi, jeśli została sporządzona. Jeśli nie, to w miarę możliwości prosimy o wskazanie cech, możliwości i ograniczeń skuteczności, a także przeznaczenia systemu;

6) informacji, jakie są konsekwencje oraz podejmowane przez ZUS czynności wobec wytypowanego przez system świadczeniobiorcy oraz świadczeniodawcy;

7) dokumentacji opisującej działanie/specyfikację systemu, sporządzonej po wdrożeniu systemu (np. dokumentacja analityczna, studium przypadku, wnioski z funkcjonowania);

wyjaśniam i informuję jak poniżej.

Odnosząc się do treści żądania wniosku z 22 lipca 2024 r. należy na wstępie zwrócić uwagę, że w przestrzeni publicznej, w tym publikacjach prasowych i medialnych, pojęcie sztucznej

inteligencji (SI, ang. AI), jest używane na określenie narzędzi i technologii informatycznych, które obejmują wiele różnych rozwiązań.

Niemniej, w ocenie Organu, do zakresu właściwej i konkretnie pojmowanej sztucznej inteligencji można zaliczyć bardzo zaawansowane systemy maszynowe symulujące lub odzwierciedlające cechy inteligentnego i kreatywnego myślenia, przypisywane m.in., człowiekowi, w tym poznawanie i uczenie się informacji, oraz wnioskowanie na jej podstawie, zakończone wynikiem w postaci wytworzonej nowej informacji i/lub autonomicznie podjętej decyzji, mogącej również wpływać w przyszłości na sposób ww. poznawania, uczenia się, oraz wnioskowania.

Z uwagi na fakt, że mianem sztucznej inteligencji są określane również rozbudowane systemy przeszukiwania danych, filtrujące je na podstawie list wielu parametrów, określanych jako modele, które w części lub w całości mogą być tworzone lub modyfikowane przez te systemy, choć w sposób zadany, pożądaný i kontrolowany przez operatora (trenowanie modelu), czyli nie w sposób, o którym systemy te samodzielnie decydują, na podstawie samodzielnego wnioskowania, przypisanego człowiekowi - systemy takie, w związku z konkretnymi wartościami wyników przeszukiwania danych, uzyskanych w oparciu o ww. modele, mogą, ale nie muszą mieć przypisaną możliwość „podjęcia decyzji”, którą zwykle podejmuje człowiek.

Do ostatniej grupy można zakwalifikować zwykłe, choć niezwykle wydajne i szybkie wyszukiwarki danych, realizujące żądane przez użytkownika porównania dostępnych danych ze wskazaną listą wielu parametrów, często z sobą skorelowanych w taki sposób, że są zbyt skomplikowane do samodzielnego wykonania dla zwykłego użytkownika, i zapewne w celach prestiżowych lub marketingowych, również są często określane mianem sztucznej inteligencji, choć wykorzystują one inteligencję ludzkiego operatora przygotowującego „na sztywno” listy parametrów i określającego ich relacje podczas wyszukiwania. Systemy te, również w związku z wartościami uzyskanych wyników wyszukiwania mogą, ale nie muszą mieć przypisaną możliwość „podjęcia decyzji”, którą zwykle podejmuje człowiek.

Opisane powyżej ostatnie grupy systemów można określić jako „quasi-AI”, gdyż jeżeli mają możliwość „podjęcia decyzji”, to tak naprawdę jest to decyzja podejmowana przez system tylko w sensie technicznym, gdyż jej treść jest z góry znana i ustalona przez operatora, w zależności od wyniku wyszukiwania (analizy).

Zapewne do jednej z wyżej opisanych dwóch ostatnich grup systemów określonych jako „quasi-AI”, można zaliczyć wskazaną przez Państwa we wniosku aplikację sieciową SLPS, czyli program informatyczny - System Losowego Przydziału Spraw (SLPS), który w praktyce zastępuje działalność urzędnika lub sędziego, która to działalność stanowi sprawę publiczną (wyznaczenie składu sądu). W zakresie w jakim aplikacja SLPS realizuje „maszynowo” zadanie o charakterze publicznym i podejmuje w tym zakresie decyzję, normalnie realizowane przez człowieka, to sposób działania tej aplikacji, w tym algorytm, według którego ona działa i kod źródłowy, będący ciągiem poleceń zrozumiałych dla „maszyny”, realizującej ww. algorytm, stanowi informację publiczną.

Wewnątrz organizacji ZUS, do systemów określanych jako „quasi-AI”, podejmujących decyzje, można zaliczyć aplikację wspierającą obsługę zgłoszeń problemów informatycznych, dzięki czemu, na podstawie treści opisu zgłoszenia problemu, zgłoszenie jest „maszynowo” szybciej kategoryzowane, i przydzielane do zrealizowania odpowiedniej komórce wsparcia technicznego. Tym niemniej, ponieważ ww. aplikacja wspierająca obsługę zgłoszeń problemów, nie realizuje „maszynowo” zadania o charakterze publicznym, ale wewnętrznym, więc sposób działania tej aplikacji, nie stanowi informacji publicznej.

Uwzględniając powyżej przykładowo opisane różne rozumienie i użycie pojęcia sztucznej inteligencji, udzielając odpowiedzi na Państwa wnioski, Organ uznał, że celowe jest takie rozumienie tego pojęcia, które wynika z definicji „systemu AI”, „modelu model AI ogólnego przeznaczenia” oraz „system AI ogólnego przeznaczenia”, zawartych odpowiednio w art. 3 pkt 1, 63 i 66 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji oraz zmiany rozporządzeń (We) Nr 300/2008, (UE) Nr 167/2013, (UE) Nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1139 i (UE) 2019/2144 oraz Dyrektyw 2014/90/UE, (UE) 2016/797 i (UE) 2020/1828 (Akt w sprawie sztucznej inteligencji) (Dz.Urz.UE.L z 2024 r. str. 1689), zwanego dalej „*Rozporządzeniem-AI Act*”.

Korzystając z powyżej wskazanych definicji, szczególności definicji systemu AI, jak również opisu tego pojęcia zawartego w motywie 12 Rozporządzenia-AI Act, należy stwierdzić, że: „system AI oznacza system maszynowy, który został zaprojektowany do działania z różnym poziomem autonomii po jego wdrożeniu oraz który może wykazywać zdolność adaptacji po jego wdrożeniu, a także który – na potrzeby wyraźnych lub dorozumianych celów – wnioskuje, jak generować na podstawie otrzymanych danych wejściowych wyniki, takie jak predykcje, treści, zalecenia lub decyzje, które mogą wpływać na środowisko fizyczne lub wirtualne”.

Przy czym, pomijając cechę „maszynowy”, do kluczowych cech systemu AI, które powinny go odróżniać od innych, prostszych, tradycyjnych systemów oprogramowania lub założeń programistycznych, jak również systemów opartych na zasadach określonych wyłącznie przez osoby fizyczne w celu automatycznego wykonywania zadanych operacji, należy wymienić zdolność do:

- * wnioskowania, odnosząca się do procesu _uzyskiwania wyników_, takich jak: predykcje, treści, zalecenia lub decyzje, _które odzwierciedlają różne funkcje wykonywane przez system AI_ i mogą wpływać na środowisko fizyczne i wirtualne, oraz _____
- * tworzenia modeli lub algorytmów, na podstawie informacji wejściowych lub danych;
- * działania według jasno określonych lub dorozumianych celów, które mogą różnić się od przeznaczenia systemu AI w określonym kontekście (na potrzeby Rozporządzenia-AI Act, kontekstami są środowiska, w których działa system AI);
- * działania z różnym poziomem autonomii, oznaczająca w pewnym stopniu niezależność od zaangażowania ze strony człowieka i zdolność do działania bez interwencji człowieka.

* adaptacji, odnosząca się do zdolności do samouczenia się, która umożliwia zmianę systemu w czasie jego wykorzystywania.

Jako techniki, które umożliwiają wnioskowanie podczas tworzenia systemu AI, w ww. motywie 12 Rozporządzenia-AI Act, wymienia się: __

* mechanizmy uczenia maszynowego, które na podstawie danych _uczą się, jak osiągnąć określone cele_, oraz

* podejście oparte na logice i wiedzy, które polega na wnioskowaniu na podstawie zakodowanej wiedzy lub symbolicznego przedstawienia zadania, które należy rozwiązać.

Podkreślono również w ww. motywie 12 Rozporządzenia-AI Act, że zdolność systemu AI do wnioskowania wykracza poza podstawowe przetwarzanie danych w wyniku umożliwiania uczenia się, rozumowania lub modelowania.

W kontekście udzielanej przez Organ odpowiedzi, w odniesieniu do zakresu żądania wniosku, należy zacytować również dwie pozostałe definicje odnoszące się do „modelu AI ogólnego przeznaczenia” oraz „systemu AI ogólnego przeznaczenia”. A mianowicie „model AI ogólnego przeznaczenia” oznacza: „/model AI, w tym model AI trenowany dużą ilością danych z wykorzystaniem nadzoru własnego na dużą skalę, który wykazuje znaczną ogólność i jest w stanie kompetentnie wykonywać szeroki zakres różnych zadań, niezależnie od sposobu, w jaki model ten jest wprowadzany do obrotu, i który można zintegrować z różnymi systemami lub aplikacjami niższego szczebla – z wyłączeniem modeli AI, które są wykorzystywane na potrzeby działań w zakresie badań, rozwoju i tworzenia prototypów przed wprowadzeniem ich do obrotu./”. Natomiast „system AI ogólnego przeznaczenia” oznacza: „/system AI oparty na modelu AI ogólnego przeznaczenia, który to system może służyć różnym celom, nadający się zarówno do bezpośredniego wykorzystania, jak i do integracji z innymi systemami AI./”.

Po analizie treści przytoczonych definicji, jak i opisu pojęcia systemu AI (motyw 12), zawartych w Rozporządzeniu-AI Act, wymieniona powyżej /zdolność wnioskowania, w odniesieniu do _uzyskiwania wyników, takich jak_ predykcje, treści, zalecenia lub _decyzje, które mogą wpływać na środowisko fizyczne i wirtualne_/, wiąże się ściśle z elementem systemu w zakresie „/działania z różnym poziomem autonomii”, /oraz /, /działania według jasno określonych lub dorozumianych celów”/./

W związku z powyższym odnosząc się zarówno do przytoczonych definicji, jak i opisu pojęcia systemu AI (motyw 12), zawartych w Rozporządzeniu-AI Act, należy stwierdzić, że wniosek z 22 lipca 2024 r., o udostępnienie informacji publicznej, dotyczący wykorzystania przez ZUS sztucznej inteligencji do „wykrywania nieprawidłowości w wystawianych zwolnieniach lekarskich”, w szczególności poprzez udostępnienie informacji w zakresie punktów nr 1-7 wniosku, nie dotyczy informacji, będącej w posiadaniu Organu.

Mając na uwadze treść art. 4 ust. 3 u.d.i.p., który stanowi, że zobowiązane do udostępnienia informacji publicznej są podmioty będące w jej posiadaniu, należy stwierdzić, że Państwa wniosek z 22 lipca 2024 r. nie może zostać załatwiony, w trybie i na zasadach wynikających z przepisów u.d.i.p., poprzez udostępnienie informacji, której Organ nie posiada.

Należy bowiem wyjaśnić, że ponieważ wniosek z 22 lipca 2024 r. dotyczy wykorzystania przez ZUS sztucznej inteligencji, którą, jak wyżej wyjaśniono, należy rozumieć zgodnie z jej definicją wynikającą z treści Rozporządzenia-AI Act, to realizowane przez ZUS „wykrywanie nieprawidłowości w wystawianych zwolnieniach lekarskich”, nie spełnia wymogu wykorzystania, tak rozumianej sztucznej inteligencji.

Obowiązek prawny w zakresie realizacji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich, jest zadaniem Zakładu, ustawowo określonym w art. 68 ust. 1 pkt 5 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 497 oraz z 2023 r. poz. 1672), zwanej dalej „ustawą o sus”. Natomiast zasady i tryb prowadzenia kontroli we wskazanym zakresie zostały określone w art. 59 i następnych ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 2780), zwanej dalej „ustawą zasiłkową”. W szczególności należy również wskazać na treść wydanego na podstawie art. 59a ustawy zasiłkowej /Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 10 listopada 2015 r. w sprawie trybu i sposobu orzekania o czasowej niezdolności do pracy, wystawiania zaświadczenia lekarskiego oraz trybu i sposobu sprostowania błędów w zaświadczeniu lekarskim (Dz. U. z 2015 r. poz. 2013)/, które ma zapewniać prawidłowe i sprawne orzekanie o czasowej niezdolności do pracy, jednolitość trybu i sposobu wystawiania zaświadczeń lekarskich i zaświadczeń korygujących (wydawanych przez lekarzy orzeczników Zakładu) oraz sposobu dokumentowania orzeczonej niezdolności do pracy, a także sprawnego sprostowania błędów w wystawionych zaświadczeniach lekarskich.

Wyżej wskazana kontrola prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia zaświadczeń lekarskich jest podejmowana w postępowaniach wszczynanych:

- 1) na wnioski pracodawców (dla celów wypłaty wynagrodzenia za czas choroby);
- 2) na wnioski komórek organizacyjnych Zakładu odpowiedzialne za wypłaty zasiłku chorobowego z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
- 3) z inicjatywy lekarzy orzecznictwa lekarskiego Zakładu.

Niezależnie od tego, kto zainicjował ww. postępowanie w celu przeprowadzenia kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia zaświadczeń lekarskich, zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy zasiłkowej, kontrolę tą wykonują wyłącznie lekarze orzecznicy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, według tych samych reguł, a rozstrzygnięcie w sprawie oparte jest na ocenie przesłanek merytorycznych (medycznych), tj. czy stan zdrowia ubezpieczonego (uwzględniając rodzaj i warunki pracy) uzasadniał orzeczenie o czasowej niezdolności do pracy i wystawienie zaświadczenia lekarskiego na okres wskazany w tym zaświadczeniu.

W szczególności, w celu kontroli lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może:

- 1) przeprowadzić badanie lekarskie ubezpieczonego;
- 2) skierować ubezpieczonego na badanie specjalistyczne przez lekarza konsultanta Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- 3) zażądać od wystawiającego zaświadczenie lekarskie udostępnienia dokumentacji medycznej dotyczącej ubezpieczonego stanowiącej podstawę wydania zaświadczenia lekarskiego lub udzielenia wyjaśnień i informacji w sprawie;
- 4) zlecić wykonanie badań pomocniczych w wyznaczonym terminie.

Ubezpieczony jest również obowiązany udostępnić posiadaną dokumentację medyczną lekarzowi przeprowadzającemu badanie, o którym mowa w ww. punktach 1 i 2.

Jeżeli po przeprowadzeniu bezpośredniego badania lekarz orzecznik Zakładu ustali wcześniejszą datę ustania niezdolności do pracy, niż określona w kontrolowanym zaświadczeniu lekarskim, wystawia „zaświadczenie korygujące”, które jest traktowane na równi z zaświadczeniem stwierdzającym brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku, wydanym w myśl art. 229 Kodeksu pracy. W takim przypadku za okres od daty wskazanej w zaświadczeniu wystawionym przez lekarza orzecznika Zakładu, zaświadczenie lekarskie traci ważność i Zakład wydaje decyzję o braku prawa do zasiłku (za ten okres). Informacja o wystawieniu przez lekarza orzecznika Zakładu „zaświadczenia korygującego”, jest przekazywana również do lekarza wystawiającego zaświadczenie lekarskie.

Dodatkowo, w celu wystawienia zaświadczenia lekarskiego Zakład udostępnia lekarzowi wystawiającemu zaświadczenie lekarskie, na jego profilu informacyjnym, zarówno informacje o wcześniejszych zaświadczeniach lekarskich wystawionych danej osobie, jak również informacje o wystawionych „zaświadczeniach korygujących”.

W przypadku gdy w postępowaniach związanych z kontrolą zaświadczenia lekarskiego zostaną stwierdzone nieprawidłowości w wystawianiu zaświadczeń lekarskich, w szczególności gdy zaświadczenie lekarskie zostało wystawione bez przeprowadzenia bezpośredniego badania ubezpieczonego i/lub bez udokumentowania rozpoznania stanowiącego podstawę orzeczonej czasowej niezdolności do pracy, Zakład może cofnąć lekarzowi upoważnienie do wystawiania zaświadczeń lekarskich na okres nieprzekraczający 12 miesięcy od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna (art. 60 ust. 1 i 2 ustawy zasiłkowej).

Należy stwierdzić, zgodnie z obowiązującymi przepisami, kontrola prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia zaświadczeń lekarskich, oraz podejmowanie rozstrzygnięć, w oparciu o wyniki kontroli przeprowadzonej w powyższy sposób, czyli „wykrywanie nieprawidłowości w wystawionych zwolnieniach lekarskich”, nie są wykonywane przez system AI, czyli w sposób „maszynowy”, wykorzystujący sztuczną inteligencję, w rozumieniu przepisów w Rozporządzeniu-AI Act.

Należy jednak zauważyć i wyjaśnić, że obecnie obowiązujące przepisy, zarówno te, które nakładają na Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustawy obowiązek kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia zaświadczeń lekarskich (art. w art. 68 ust. 1 pkt 5 ustawy o sus), jak i te, które regulują zasady i tryb prowadzenia ww. kontroli (art. 59 i następane ustawy zasiłkowej), jednocześnie nie określają ani jakie (*in abstracto*), ani które (*in concreto*) zaświadczenia lekarskie takiej kontroli prawidłowości powinny podlegać.

Zarysowany przez ustawodawcę, w tym zakresie przedmiot regulacji, czyli jakie i które zaświadczenia lekarskie poddać „kontroli prawidłowości” ich wystawienia, został wypełniony przez wewnętrznie określone w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych reguły, wynikające między innymi z analiz wyników kontroli prowadzonych przez Zakład od wielu lat. Wypracowane metody i wyniki ww. analiz, z czasem zaczęły być wykorzystywane również w ramach narzędzi informatycznych wspierających proces kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich. Obecnie lekarze orzecznicy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, którzy jak wyżej wskazano, mogą inicjować wszczęcie postępowania w celu przeprowadzenia kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia zaświadczeń lekarskich, mają możliwość korzystania z systemowego wsparcia procesu związanego z wybieraniem zaświadczeń lekarskich do kontroli.

Dostęp do ww. narzędzi wykorzystywanych do wybierania zaświadczeń lekarskich do kontroli oraz prowadzenia kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy wymaga posiadania odpowiednich ról w systemie (uprawnień). Poszczególne role w systemie informatycznym uprawniają do wykonywania odpowiednich czynności/dostępu do odpowiedniego zakresu danych. Nadanie uprawnień następuje każdorazowo na wniosek bezpośredniego przełożonego użytkownika w zakresie, który jest niezbędny do realizacji obowiązków służbowych, a każdy wniosek podlega dodatkowej ocenie i akceptacji przez właściwą komórkę organizacyjną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nadzorującą i udostępniającą wskazane narzędzia. Prowadzone jest cykliczne monitorowanie wykorzystywania ww. narzędzi przez użytkowników.

Każde zaświadczenie lekarskie o czasowej niezdolności do pracy wpływające do Zakładu poddawane jest systemowej analizie, a w jej wyniku określone zostaje prawdopodobieństwo wystąpienia nieprawidłowości związanych z jego wystawieniem. Wynik tej analizy systemowej jest jednym z elementów udostępnianych lekarzom wykonującym zadania związane z wybieraniem zaświadczeń lekarskich do kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy. Jest to jeden z możliwych elementów uwzględnianych w merytorycznej ocenie stanu faktycznego sprawy, odnoszącej się do medycznych przesłanek podjęcia kontroli, przez głównego lekarza orzecznika (lub jego zastępcę), który ostatecznie podejmuje decyzję o wszczęciu postępowania w celu przeprowadzenia kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia tego konkretnego zaświadczenia lekarskiego oraz o sposobie przeprowadzenia tej kontroli.

Należy zatem stwierdzić, że o wszczęciu postępowania, z inicjatywy lekarzy orzecznictwa lekarskiego Zakładu, w celu przeprowadzenia kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia konkretnego zaświadczenia lekarskiego, oraz o sposobie

jej przeprowadzenia, decyduje człowiek, a nie system AI, czyli „maszyna”, wykorzystująca sztuczną inteligencję.

W ocenie Organu, powyżej opisanego procesu, wspartego wykorzystaniem informatycznego narzędzia analitycznego, jakkolwiek zaawansowanego, do określania prawdopodobieństwa wystąpienia nieprawidłowości danego zaświadczenia lekarskiego, jako jednej z informacji służącej podjęciu ewentualnej decyzji o zainicjowaniu wszczęcia postępowania, w celu przeprowadzenia kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia tego zaświadczenia lekarskiego, nie można jednak utożsamiać z „wykrywaniem nieprawidłowości w wystawionych zwolnieniach lekarskich”. Nieprawidłowości te mogą zostać ustalone wyłącznie w postępowaniu przeprowadzanym z udziałem lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podczas kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia zaświadczeń lekarskich, czyli w postępowaniu ustawowo uregulowanym, w opisanym wyżej art. 59 ustawy zasiłkowej.

Tym samym opisane narzędzie informatyczne nie tylko nie wykorzystuje sztucznej inteligencji, w rozumieniu przepisów w Rozporządzeniu-AI Act, ale też nie realizuje samodzielnie i autonomicznie zadania w postaci „wykrywania nieprawidłowości w wystawionych zwolnieniach lekarskich”.

Podsumowując, należy stwierdzić, że realizowany przez ZUS jasno określony cel działania w postaci ustawowego obowiązku kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia zaświadczeń lekarskich, nie pozwala na potwierdzenie istnienia w nim maszynowego wnioskovania, prowadzącego do „wykrycia nieprawidłowości w wystawionych zwolnieniach lekarskich” i podjęcia decyzji (rozstrzygnięcia) o dalszym trybie i sposobie działania, w jakimkolwiek stopniu bez udziału człowieka, czyli w jakimkolwiek stopniu autonomicznie podjętej przez „maszynę”, w odróżnieniu od działania systemu sztucznej inteligencji AI zdefiniowanego w Rozporządzeniu-AI Act.

Innymi słowy, analizy prowadzące do określenia prawdopodobieństwa w zakresie wystąpienia nieprawidłowości dotyczących danego zaświadczenia lekarskiego, nie zastępują działalności, w tym decyzji podejmowanych przez lekarzy orzecznictwa lekarskiego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a stanowią rozwiązania wspomagające ww. proces przez nich prowadzony, przede wszystkim na podstawie analizy i merytorycznej oceny stanu faktycznego sprawy, z uwzględnieniem medycznych przesłanek podjęcia kontroli, za który to proces decyzyjny biorą i ponoszą pełną odpowiedzialność.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych potwierdza wykorzystanie rozwiązań, które noszą cechy szeroko pojętej, opisanej na wstępie, sztucznej inteligencji */sensu largo/*, m.in. do określenia prawdopodobieństwa w zakresie wystąpienia nieprawidłowości dotyczących danego zaświadczenia lekarskiego, jednakże odbywa się to na poziomie analizy danych przed podjęciem ostatecznej decyzji, czy wszcząć postępowanie, w celu przeprowadzenia kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawienia konkretnego zaświadczenia lekarskiego.

W związku z tym nie można stwierdzić, aby „wykrywania _nieprawidłowości w wystawionych zwolnieniach lekarskich”, _ ZUS dokonywał przy wykorzystaniu systemu sztucznej inteligencji AI, w znaczeniu o jakim mowa w Rozporządzeniu-AI Act.

Jak wskazano powyżej, mimo, że pewne elementy sztucznej inteligencji AI są wykorzystywane w różnorodnej analizie danych służącej analizie ryzyka wystąpienia nieprawidłowości w obszarze ubezpieczeń społecznych, które wskazywałyby na konieczność przeprowadzenia kontroli, to jednak całość procesu oparta jest na decyzji człowieka i nie posiada cech typowych dla systemów, które wpływałyby automatycznie na prawa i obowiązki podmiotów, których dotyczy kontrola.

Podsumowując powyższą odpowiedź na Państwa wniosek, w kontekście wypowiedzi Członka Zarządu ZUS – Pana Pawła Jaroszka, należy wyjaśnić, że ZUS i jego pracownicy od wielu lat, wykorzystują narzędzia informatyczne, do których bez wątpienia zaliczyć można istniejące i powszechnie dostępne na rynku programy kalkulacyjne, jak i stworzone na potrzeby ZUS rozległe bazy danych, z odpowiednio zaimplementowanymi aplikacjami, które pozwalają filtrować ww. bazy w celu odnalezienia określonych informacji potrzebnych w celu realizowania przez ZUS zadań ustawowych, jak ustalanie prawa i wypłata świadczeń, wydawanie zaświadczeń określonej treści, rozliczanie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i wiele innych.

Jak zaznaczył w wypowiedzi prasowej Pan Paweł Jaroszek, obecna ilość danych, w tym dokumentów przetwarzanych w ZUS, jest tak olbrzymia i wciąż rośnie, że wykorzystywanie dotychczasowych narzędzi przez pracowników, już nie wystarcza, aby sprostać realizowanym przez ZUS zadaniom, wynikającym z obecnie obowiązujących przepisów prawa, których liczba i rodzaj będzie się zmieniać w przyszłości, choć zapewne nie maleć.

Takie czynności i działania, jak np. rozpoznawanie treści dokumentu, naturalne dla pracownika, w przypadku przetwarzania maszynowego dokumentu do postaci cyfrowej, wymaga już jednak zaawansowanych rozwiązań określanych mianem sztucznej inteligencji. Jest ona wciąż niedoskonała, ale jej przewaga nad pracownikiem zaczyna być dostrzegalna kiedy dokumentów do przetworzenia są tysiące, a wiele więcej czeka na przetworzenie. Zapewne w przypadku zaawansowanego przetwarzania maszynowego dokumentów, tj. rozpoznawania rodzaju informacji, jaka jest zawarta w przetwarzanych dokumentach, co pozwoli, np. na zautomatyzowanie sortowania dokumentów, weryfikację ich treści itp., technologia sztucznej inteligencji okaże się wręcz niezbędna.

Analogicznie, jeżeli w toku oceny funkcjonujących rozwiązań okaże się, że analiza danych wynikających z treści ww. dokumentów (a także innych źródeł), przy użyciu dotychczasowych narzędzi kalkulacyjnych, skryptów filtrujących, itp., dokonywana przez pracownika, również stanie się mniej wydajna oraz mniej trafna, przy rosnącej liczbie danych i parametrów branych pod uwagę przy jej wykonywaniu, co może generować błędy, a w konsekwencji powodować powstawanie kosztów związanych z ich usuwaniem - rozwiązania zaawansowane mogą stać się konieczne.

Dlatego sięgnięcie po narzędzia, bazujące na rozwiązaniach technologicznych, opisywanych powszechnie jako sztuczna inteligencja, staje się naturalną kontynuacją dotychczasowego

rozwoju ww. zaplecza informatycznego ZUS. Co nie oznacza, aby konkretne rozwiązania technologiczne, obecnie opisywane jako sztuczna inteligencja, których przydatność w ZUS jest dopiero badana, stanowiły samodzielne i autonomiczne systemy, czyli że są pozbawione nadzoru człowieka i zwyczajnie zastępują pracownika (że są quasi urzędnikami), jak również, że w obszarach (zadaniach), w których są (lub będą) one wykorzystywane, stanowią wyłączną formę realizacji dotychczasowych zadań.

Należy podkreślić, że w ww. publikacji prasowej wskazano typowane zakresy (obszary spraw), w których opisane narzędzia mogą się sprawdzać, pomagając i przyspieszając w pracy analitycznej pracowników. Wskazanie w ww. publikacji prasowej ilości podmiotów, jakie opisane przez Członka Zarządu ZUS Pana Pawła Jaroszka narzędzie wytypowało, pokazało, jak dostrzegalne efekty może ta technologia oferować, nawet już na tak wczesnym etapie jej rozwoju.

Dlatego, powyższe nie oznacza bynajmniej, że obecne wyniki dokonanych przez ww. narzędzia analiz i podmioty przez nie wskazane, należy traktować jako ostateczne i niepodlegające ingerencji czy zmianom, oraz akceptacji przez pracowników. Wręcz przeciwnie, są one etapem wdrażania i badania opisanego rozwiązania technologicznego, w szczególności wymagającego dalszych wielu analiz, korekt i poprawek, a być może nawet innych koniecznych zmian, dla których wiedzę można uzyskać jedynie u źródła, czyli podczas kontroli u wskazanych podmiotów, o czym również informował Pan Paweł Jaroszek.

Powyższe nie oznacza również, że przebieg ww. kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich będzie się różnić od dotychczasowych, tylko dlatego, że są wynikiem pracy analitycznej wspieranej przez rozwiązania technologiczne opisane jako sztuczna inteligencja.

Wręcz przeciwnie, należy podkreślić, o czym również wspomniał Pan Paweł Jaroszek, nadzór człowieka nad opisanym rozwiązaniem technologicznym, jest konieczny, aby zapewnić nie tylko zaufanie do uzyskiwanych wyników analiz, ale aby zapewnić zgodność ich wykorzystywania z obowiązującymi przepisami prawa. W szczególności w związku z prowadzonymi kontrolami prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich, ich wszczęcie, przebieg, w tym zbierane informacje, ich przetwarzanie oraz opracowanie do postaci końcowych wniosków, jak również ewentualne decyzje (rozstrzygnięcia) o dalszym trybie i sposobie działania, w tym również zapewnienie możliwości wypowiedzenia się w sprawie zainteresowanym podmiotom, nie wyłączając wnoszenia przez nie odwołań od ewentualnych decyzji, będzie odbywać się na dotychczasowych zasadach, wynikających z obowiązujących przepisów prawa.

Łączę wyrazy szacunku.

Sławomir Niedziński

Główny Specjalista

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Centrala

Departament Legislacyjno-Prawny

Wieloosobowe Stanowisko ds. Informacji Publicznej

01-748 Warszawa, ul. Szamocka 3, 5

LOGO_90LAT - skrocone 2